

CRITERIS DE CORRECCIÓ

HISTÒRIA DE L'ART

ÈPOCA MODERNA arquitectura renaixement	2
1. Església de San Lorenzo, Brunelleschi (1421-1470)	2
2. San Pietro in Montorio, Donato Bramante (1502)	3
3. Villa Capra (La Rotonda), Andrea Palladio (1551-1553)	3
ÈPOCA MODERNA escultura renaixement	5
4. David, Donatello (1444-1446)	5
5. El rapte de les sabines, Giambologna (1581-1583)	6
ÈPOCA MODERNA pintura renaixement	7
6. Naixement de Venus, Botticelli (1485)	7
7. L'escola d'Atenes, Rafael Sanzio (1510-1511)	8
8. La Mare de Déu de les Roques, Leonardo (1483-1486)	9
9. Volta de la capella Sixtina, Miquel Àngel (1508-1512)	11
10. Dànae, Ticià (1553-1554)	12
11. L'enterrament del senyor d'Orgaz, El Greco (1586-1588)	13
ÈPOCA MODERNA arquitectura barroca	14
12. Plaça de Sant Pere del Vaticà, Bernini (1656-1667)	14
13. San Carlo alle Quattro Fontane, Francesco Borromini. (1638-1667)	16
14. Palau i jardins de Versalles, Le Vau, Hardouin Mansart i Le Nôtre (1662-1700)	16
ÈPOCA MODERNA escultura barroca	16
15. Apol·lo i Dafne, Gian Lorenzo Bernini (1622-1625)	16
16. Oració a l'hort de Getsemaní, Salzillo (1754)	18
ÈPOCA MODERNA pintura barroca	20
17. Judit i Holofernes, Artemisia Gentileschi (1612-1613)	20
18. Al·legoria de la pintura, Vermeer (1666-1668)	21
19. La lliçó d'anatomia, Rembrandt (1632)	23
20. Les tres Gracies, Rubens (1639)	24
21. Les Menines, Velázquez (1656)	25
22. El gronxador, Fragonar	26

ÈPOCA MODERNA

ÈPOCA MODERNA | arquitectura renaixement

1. Església de San Lorenzo, Brunelleschi (1421-1470)

a)

Context: Mosaic polític de petites ciutats - estats: Florència, Pisa, Milà, Màntua. Poder dels Mèdici a Florència. A finals de segle auge del papat. Cultura Humanista.

Puntuació: Cronologia [0'30 punts], històric i cultural [0'70 punts].

b)

Estil: Renaixentista.

Característiques generals: Aparició de la figura del mecenes. Antropocentrisme.

En arquitectura: Recuperació de l'Antiguitat: arc de mig punt; cúpula de mitja taronja, volta de canó. Noves tipologies: Vil·les; hospitals... Decoració de grotescos.

Escultura: Proporcionalitat; cànon de nou caps...

Pintura: Simetria; perspectiva geomètrica; Composicions tancades; formes dibuixístiques.

Puntuació: Estil [0'25 punts] 5 característiques [0'15 punts c/u]

c)

Anàlisi formal:

Planta: Creu llatina, articulada en tres naus i capelles laterals, transsepte i absis central flanquejat per dues sagristies. Nau central doble d'alta i ampla que les laterals.

Elements de suport: columnes d'ordre corinti que mitjançant un curiós entaulament fragmentat, suporten arcs de mig punt. A sobre s'hi disposa un mur amb obertures.

Element suportats: Coberta de la nau central plana amb cassetons. Al creuer hi ha una cúpula semiesfèrica. Amb petxines i a les laterals voltes bufades

Puntuació: Planta: [0'40 punts]. Elements de suport [0'30 punts] Elements suportats [0'30 punts]

d)

Significat: Les seves proporcions a escala humana reflecteixen el naixement d'una nova societat humanística. Importància del mòdul

Funció: litúrgica

Puntuació: Significat: [0'50 punts]. Funció [0'50 punts]

e)

A. Sagristies.

B. Creuer [també cúpula].

C. Transsepte.

D. Nau central.

E. Naus laterals.

F. Capelles

Puntuació: 5 o 6 encerts [1 punt]; 4 encerts [0'80 punts]; 3 encerts [0'60 punts]; 2 encerts [0'40 punts]; 1 encert [0'20 punts]

2. San Pietro in Montorio, Donato Bramante (1502)

a)

Context: Lluites del papat. Humanisme. Reis Catòlics. Posteriors lluites a Europa entre Carles V i Francesc I.

b)

Estil: Renaixement.

Característiques: Antropocentrisme. Planta centralitzada. Humanisme. Classicisme versus anticlassicisme.

c)

Anàlisi formal:

Estructura: Planta circular amb una escalinata que rodeja el peristil de setze columnes d'ordre toscà amb entaulament format per arquitrav, fris amb imatges referides al martiri de Sant Pere, i cornisa. En el pis superior una balustrada encercla un tambor amb una successió de finestres obertes i fornícules, sobre el que s'aixeca una cúpula de mitja esfera rematada per una creu. El seu interior es una cel·la circular amb pilastres adossades sobre una cripta on es suposa es va alçar la creu del martiri de Sant Pere.

Materials: Pedra, marbre i granit.

d)

Significat: Finançada pels Reis Catòlics a la zona espanyola de Roma, per tal de commemorar el martiri de sant Pere. Simbolitza la fundació de l'església. Es creu que es on va ser crucificat el Sant Iconografia: En el fris imatges amb instrument del martiri i amb objectes de la litúrgia cristiana. La forma circular es el símbol platònic que Marsilio Ficino relaciona amb la figura còsmica de Deu.

Funció: Commemorativa.

e)

Enumereu tres autors o tres obres importants d'aquest estil: Miquel Àngel; Leonardo; Rafael; Escola d'Atenes; Capella Sixtina,...

3. Villa Capra (La Rotonda), Andrea Palladio (1551-1553)

a)

i Contrareforma. Concili de Trento. Poder comercial de la República Veneciana. Carles V emperador del Sacre Imperi Romanogermànic. Lluites contra el turc: Batalla de Lepant. Continuació de la cultura humanista, i d'altres fets no citats aquí.

Puntuació: Cronologia [0'30 punts], històric i cultural [0'70 punts].

b)

Estil: Manierisme (s'accepta Classicisme i Renaixement tardà). A nivell temàtic: temes preferentment fantàstics o esotèrics, eròtics i cortesans. La plàstica i arquitectura es tornen capricioses, estranyes i conceptualment críptiques. Aparició dels tractats d'arquitectura amb imatges gravades: Serlio, Vignola i Palladio. En arquitectura: Aparició de la vil·la suburbana. Escultura: aparició de la figura *serpentinata*, la multifacialitat [Múltiples punts de vista] i la utilització de més d'un bloc de marbre. Pintura: Ruptura de la simetria renaixentista. Composicions centrífugues. Allargament del cànon [s'admeten si són correctes altres característiques no citades aquí]

Puntuació: Estil [0'50 punts] 5 característiques [0'10 punts c/u]

c)

Planta: centralitzada [amb els pòrtics crea una creu grega]. Interior circular amb cúpula que cobreix la sala circular central i dona nom a l'edifici. [Rotonda] Sistema arquivat i voltat. Espais: Soterrani, planta noble i primer pis. Exterior: Quatre façanes amb pòrtics de sis columnes jòniques que sostenen quatre frontons triangulars, rematats per una estàtua a cada vèrtex, amb escalinates a la manera dels temples romans. Emplaçament que domina una vall. Referències a Vitruvi i a Bramante. Materials: pedra, maó, estuc i marbre.

Puntuació: Planta [0'30 punts] Espais interiors [0'30 punts] Exterior [0'40 punts]

d)

Significat: Retorn al concepte de les vil·les romanes, al gaudi i a les feines agrícoles. Manifestació del poder econòmic, social, polític i cultural del seu propietari el clergue Marios Capra Gabrielis. Funció: Lloc de repòs i gaudi intel·lectual. Segona residència del seu propietari al costat de les seves propietats rurals.

Puntuació: Significat [0'50 punts]; Funció: [0'50 punts]

e)

Cronologia: 1551 / 1938.

Estil: Renaixentista [classicista o manierista] / *Organicista*.

Espai i estructura: Planta de creu grega simètrica de fàcil lectura / *asimetria entre els elements verticals i horitzontals*; Interior: Soterrani, planta noble i primer pis / *Planta baixa amb accés al salt d'aigua i dues plantes. S'imposa en el paisatge/ Pretén integrar-se en el paisatge, ser-ne una continuació*. Materials clàssics: pedra, maó, estuc i marbre / *Materials nous: formigó armat, pedra, vidre i alumini*

Significat: Manifestació del poder econòmic, social, polític i cultural del seu propietari el clergue Marios Capra Gabrielis / Manifestació del poder econòmic i social de la burgesia americana d'inicis del segle XX a Estats Units, en aquest cas Edgard Kaufmann, director d'una gran empresa comercial a Pittsburgh.

Funció: Segona residència del seu propietari al costat de les seves propietats rurals / *Servei d'habitatge de segona residència dels seus propietaris*.

ÈPOCA MODERNA | escultura renaixement

4. David, Donatello (1444-1446)

a)

Context: Mosaic polític de petites ciutats - estats: Florència, Pisa, Milà, Màntua. Poder dels Mèdici a Florència. Paper dels mecenes. A finals de segle auge del papat. Cultura Humanista.

Puntuació: Cronologia [0'30 punts], històric i cultural [0'70 punts].

b)

Estil: Renaixentista [florentí].

Característiques generals: Perspectiva artificial. Antropocentrisme. Aparició de la figura del mecenes.

En arquitectura: Recuperació de l'Antiguitat: arc de mig punt; cúpula de mitja taronja, volta de canó. Noves tipologies: Vil·les; hospitals... Decoració de grotescos.

Escultura: Proporcionalitat; cànon de nou caps...

Pintura: Simetria; perspectiva geomètrica; Composicions tancades; formes dibuixístiques....

Puntuació: Estil [0'50 punts] 5 característiques [0'10 punts c/u]

c)

Característiques formals i estructurals: Embalum rodó; unifacialitat; contrapposto que recrea la corba praxiteliana. Perfecta anatomia. Cànon de nou caps.

Tècnica: fosa.

Material: bronze.

Puntuació: 0'2 punts per cada característica

d)

Tema: David que un cop enfrontat al gegant filisteu, Goliat, li talla el cap i l'ofereix al rei d'Israel Saül.

Model Literari: Antic Testament. [Primer llibre de Samuel].

Significat: Prefiguració de la victòria de Jesús sobre Satanàs, del bé sobre el mal. Iconogràficament barret típic dels pagesos florentins en el cap de David vencedor sobre Goliat, amb els atributs- elm amb visera i ales – dels ducs de Milà: Florència vencedora enfront Milà. Altres lectures llegeixen l'obra com la representació del déu paga Mercuri amb el cap del gegant Argos.

Funció: Al·legòrica i propagandística. Cànon de bellesa ideal.

Puntuació: Tema [0'40 punts]; Model literari [0'20 punts]; Significat [0'20 punts]; Funció [0'20 punts]

e)

Vil·la Capra, de Palladio.

Pietat, de Miquel Àngel.

L'escola d'Atenes, de Rafael.

Volta de la capella Sixtina, de Miquel Àngel.

Apol·lo i Dafne, de Bernini.

Judit i Holofernes, d'Artemisia Gentilleschi....

Puntuació: 0'20 punts cada una, Màxim 1 punt

5. El rapte de les sabines, Giambologna (1581-1583)

a)

Context: [un mínim de quatre característiques.0.20 c/u].

El Sacco di Roma fou causa principal de la decadència del papat i de la posterior diàspora de pintors, escultors i arquitectes. Roma perdé la capitalitat de l'art a favor Florència, Màntua i Venècia. El Renaixement i el posterior manierisme s'estengué per Europa de la mà dels artistes vagi [viatgers] i alhora molts artistes estrangers anaren a Itàlia. Es desenvoluparen nous centres artístics, alguns de molt particulars, com l'escola alemanya, francesa, flamenca, espanyola i anglesa. En el terreny religiós la Reforma protestant de Martí Luter canvia el mapa religiós europeu; el cisma d'Anglaterra promogut per Enric VIII en fou un dels episodis més notables. El papa Pau III va convocar, amb el suport de Carles V, el Concili de Trento (1541- 1563) i va intentar la reforma de l'església de Roma [Contrareforma o Reforma catòlica], la ideologia de la qual va nodrir de contingut l'art realitzat a finals del segle XVI i durant l'època barroca als països catòlics.

b)

Estil: Manierista.

Característiques pintura:

- Pintura críptica de difícil comprensió.
- Pintura per a elits intel·lectuals
- Potenciació de l'al·legoria
- Figures de cànon allargat
- Mes d'un punt de fuga o fuga fora del quadre
- Trencament de la simetria

c)

- L'artista utilitza un sol bloc de material o més d'un bloc? Un sol bloc
- Es una escultura unifacial o multifacial? Multifacial
- L'estructura de la obra es oberta o tancada? oberta
- Quin es el material emprat per a la seva elaboració? marbre

d)

L'obra no agafà el seu nom original fins que va ser col·locada a la Loggia dei Lanzi a Florència. També es coneguda com Les tres edats o Rapte de la sabina.

Tema, model literari i significat: Si donem per bona aquesta darrera interpretació l'obra fa referència a una llegenda de la primitiva història de Roma narrada per Plutarc a Vides i Titus Livi a Història de Roma (Ab Urbe Condita) on Ròmul, fundador de la ciutat invità als habitants de les poblacions properes, entre ells els sabins a una festa. A un senyal seu els romans raptaren a les dones solteres sabines. Segons Plutarc només s'endugueren una

dona casada, i no van cometre el rapte per llibertinatge, sinó per a crear una aliança forta i segura amb els seus veïns amb el vincle del matrimoni. En l'escena veiem a Ròmul raptant a una sabina mentre el seu marit apareix vençut als peus del protagonista. El grup escultòric sintetitza la narració amb només tres imatges, contràriament a les pintures d'aquest tema amb un gran nombre de personatges, aconseguint, però, transmetre igualment la convulsió i l'esperit dramàtic del rapte. **Funció:** Formar part del museu d'escultura de la Loggia dei Lanzi.

ÈPOCA MODERNA | pintura renaixement

6. Naixement de Venus, Botticelli (1485)

Context: Poder dels Medici com a polítics i mecenes.

Llorenç el Magnífic signa la pau amb el rei de Nàpols.

Els artistes florentins reben encàrrecs del papat per a la capella Sixtina.

Savonarola inicia la seva croada purificadora.

Set anys més tard Colón descobreix Amèrica A Espanya regnat de Ferran d'Aragó i Isabel de Castella Triomf de l'Humanisme en el camp artístic i literari.

b)

Estil: Renaixement.

Característiques de l'escultura:

- Antropomorfisme.
- Canon de l'estatuària clàssica.
- Estudi de la anatomia Expressivitat.
- Materials: marbre i bronze.
- Utilització del *contrapposto*.
- Valoració del relleu.
- Temàtiques religioses i mitològiques

c)

5 característiques compositives de l'obra:

- Composició tancada o centrípet.
- Composició no unitària.
- Composició superficial.
- Composició clara.
- Línea de l'horitzó alt.
- Composició simètrica

d)

Tema: Dues versions en la mitologia clàssica: Hesíode diu que va néixer de l'escuma del mar, en el que havien caigut els genitals d'Urà, castrat pel seu fill Cronos. Homer escriu que Venus va néixer al mar i es filla de Jupiter i Dione, deessa de la terra. De totes maneres,

Botticelli ens mostra l'arribada de Venus a les costes de Citer, després d'haver nascut del mar, tal com narra Homer.

Personatges: A l'esquerra Zèfir el vent de l'oest i Aura, deessa de la brisa. A la dreta una de les Hores, que per les flors del vestit és identificada amb la Primavera, l'estació de l'Amor

e)

La marededéu de les de les roques. Renaixement B. Eros i Psique.

Neoclàssic C. El gronxador. Rococó D. Les tres gracies. Barroc

7. L'escola d'Atenes, Rafael Sanzio (1510-1511)

a)

Context: Poder polític i cultural de la Roma papal. Papa Mèdici, Juli II. Humanisme. A Espanya continuïtat en les arts de la tradició gòtica. Regència de Ferran d'Aragó. Paper repressor de la Inquisició.

b)

Estil: Renaixement.

Característiques:

- Cultura antropocèntrica.
- Humanisme.
- Temàtiques: mitologia, retrat, religió, al·legoria...
- A nivell pictòric: Simetria; Perspectiva geomètrica. Formes dibujístiques.
- A nivell escultòric: Unifacialitat [únic punt de vista], marbre i un sol bloc.
- A nivell arquitectònic: Mesures antropocèntriques, modulació de l'espai.

c)

Característiques: Predomini del dibuix amb el qual el pintor perfila tots i cadascun dels detalls i les cares dels personatges. Disposició dels diferents grups de personatges de manera simètrica, deixant un espai central buit, en el que apareixen els dos protagonistes principals. Perspectiva lineal. Composició tancada. Composició no unitària amb la individualització de personatges i grups. Marcat dinamisme, aconseguit a través de la perfecta captació dels gestos, expressions i moviments de les figures.

Tècnica: Pintura al fresc

d)

Tema i Significat: El pintor italià presenta un complex programa iconogràfic en el que apareixen els més importants representants de les arts liberals, la filosofia i les ciències, com metàfora de l'esperit cultural del Renaixement. Disposats en diferents grups, tots els personatges se situen al voltant dels dos grans filòsofs de l'antiguitat clàssica: Plató -amb la cara de Leonardo da Vinci- i Aristòtil. El primer, representant de l'idealisme, sosté el seu llibre Timeus, mentre aixeca un dit al cel. Aristòtil, representant del realisme, sosté en el seu braç un exemplar de la seva Ètica, mentre torna la palma de la seva mà cap a terra. Paral·lelament, també es troben representats molts altres filòsofs i savis, en els que s'ha volgut llegir la representació de les set arts liberals: Gramàtica, Retòrica, Dialèctica,

Geometria, Aritmètica, Astronomia i Música. Així, cal citar a Sòcrates, situat d'esquenes a la dreta de Plató amb un vestit verd; Pitàgores, assegut a l'extrem inferior esquerre llegint un llibre; Heràclit -amb els trets facials de Miguel Àngel-, assegut pensatiu en la part baixa de l'escala; Euclides, que mesura amb un compàs al costat dels seus deixebles en l'angle inferior dret, o Zoroastre i Ptolomeu, amb l'esfera celeste i el globus terraquí respectivament. Rafael s'autoretrata amb un barret negre mirant a l'espectador a l'extrem inferior dret.

Funció: Decorar les estances papals i refermar els valors de la cultura i la ciència.

e)

Miquel Àngel; Bramante, El Greco; Palladio; Capella Sixtina, David de Donatello, El naixement de Venus de Botticelli.....

8. La Mare de Déu de les Roques, Leonardo (1483-1486)

a)

Context: Mosaic polític de petites ciutats - estats: Florència, Pisa, Milà, Màntua. Poder dels Mèdici a Florència. A finals de segle auge del papat. Cultura Humanista. Paper iconoclasta de Savonarola. Els descobriments científics forçats per la necessitat de control de nous territoris, impulsen diverses tècniques i disciplines: la cartografia, l'òptica, l'astronomia permeten nous descobriments geogràfics; l'anatomia, la botànica, la zoologia formen part del saber enciclopèdic dels nous artistes.

Puntuació: Cronologia [0'20 punts], context històric i cultural [0'80 punts].

b)

Estil: Renaixentista.

Característiques generals: El renaixement és un estil que recupera el gust per les arrels clàssiques en l'art, en la filosofia i en la literatura. Un estil que aprofundeix en la recerca científica i tècnica i que crea una tipologia d'artista polifacètic, alhora humanista i científic. L'artista lluita per allunyar-se de la figura de l'artesà agremiat i es fa ressò d'una nova concepció de la vida i de l'ideal de l'home en la recerca d'una ordenació racional del món. Perspectiva artificial i perspectiva aèria. Antropocentrisme. Aparició de la figura del mecenes. En arquitectura: Recuperació de l'Antiguitat: arc de mig punt; cúpula de mitja taronja, volta de canó. Noves tipologies: Vil·les; hospitals... Decoració de grotescos. Escultura: Proporcionalitat; cànon de nou caps...Pintura: Simetria; perspectiva geomètrica; Composicions tancades; formes dibuixístiques.

Puntuació: Estil [0'25 punts] CINC característiques [0'15 punts c/u]

c)

Característiques formals: Predomini del color sobre el dibuix. Sfumato.

Característiques compositives: La composició s'estructura en tres registres: el primer correspon al grup de la Mare de Déu, el nen Jesús, sant Joan i l'arcàngel Uriel; el segon a la cova, i el tercer al paisatge del fons. El grup principal s'inscriu dins una composició piramidal perfectament delimitada entre el cap de la Verge i els cossos dels dos infants, el que fa que les figures adquireixin un gran protagonisme fruit de la seva major definició a través del dibuix. Leonardo en el seu Tractat parla dels tres tipus de perspectiva que utilitza

en aquesta obra: La perspectiva té tres parts principals: la primera tracta de la disminució de les dimensions dels objectes a diverses distàncies, és la perspectiva lineal; la segona tracta de la disminució del color d'acord amb la proximitat o llunyania de les figures i la tercera de la indefinició dels contorns que tenen els objectes vistos des de varies distàncies o perspectiva aèria. En relació a aquesta darrera visió parla de l'aire que s'interposa entre l'observador i els objectes llunyans, afirmant que les muntanyes semblen blaves i així s'han de pintar. A nivell lumínic, Leonardo utilitza dos tipus de llum: la natural entre les roques i la més misteriosa i irreal de les figures. Un aspecte a destacar és el joc de les mans que, juntament amb les mirades, interrelaciona els personatges. Es tracta d'una composició unitària en la que els personatges queden individualitzats gràcies a les mans en diferents escorços, sobre tot amb la mà estesa cap al davant de la Verge. El paisatge del fons no es correspon amb la realitat del paisatge toscà, es tracta d'un paisatge inventat, de gran força expressiva, no d'un paisatge real.

Tècnica: oli sobre taula passada a tela.

Puntuació: Característiques formals [0,20 punts] Característiques compositives [0'70 punts]; Tècnica i suport [0'10 punts]

d)

Temàtica: Aquesta obra havia de formar part d'un políptic encarregat a Leonardo pels germans de Predis per la Confraria de la Concepció de l'església de Sant Francesc el Gran de Milà, però l'obra no va ser acceptada. La Verge en el seu viatge a Egipte fugint d'Herodes, va descansar en una cova on es va trobar amb el nen Joan, cosí de Jesús, a qui havia vetllat i protegit l'arcàngel Uriel. Gràcies a la versió posterior del mateix tema, avui a la National Gallery de Londres, podem distingir les figures dels dos nens. A primera vista sembla que el nen protegit per la Verge és Jesús i el que està a prop de l'arcàngel, Joan. En la versió londinenca, el nen de l'esquerra porta una creu de canyes símbol de Joan i el nen Jesús, beneïnt, s'assimila a Jesús. L'àngel amb un gest de la mà, absent en la versió londinenca, crea el nexe d'unió conceptual entre els personatges. L'arcàngel Uriel, protector de les persones desvalgudes, i per aquesta raó, protector de Joan a la mort dels seus pares, tanca la composició en el paper de mediador entre els dos nens.

Model literari: L'escena, força inusual en la iconografia de l'època, s'inspira en els Apòcrifs del Nou Testament.

Significat: El significat de l'obra ha d'associar-se al Misteri de l'Encarnació i Passió, en el que el precursor, Joan, té un paper important com company de jocs i alhora com a visionari de la Passió de Crist.

Funció: Devocional.

Puntuació: Tema i iconografia: [0'70 punts]; Significat [0'20 punts]; Funció:[0'10 punts]

e)

A. Naixement de Venus. Renaixement, escola florentina, segle XV [s'admet Quattrocento]
B. Danae i la pluja d'or. Renaixement, escola veneciana, Segle XVI [S'admet Cinquecento]; C. Tres Gràcies. Barroc, escola flamenca; segle XVII; D. Apol·lo i Dafne. Barroc, escola italiana, segle XVII.

Puntuació: 0,25 punts cada resposta amb els tres ítems correctes. Si només encerten 1 dels tres ítems d'una imatge [0,10 punts]; Si encerten 2 [0,15 punts].

9. Volta de la capella Sixtina, Miquel Àngel (1508-1512)

a)

Context: Poder del Papat (Juli II). Lluites dels Estats Pontificis. Importància de Roma com a centre d'art en substitució de Florència. A Espanya Regència de Ferran I.

Cultura humanística.

Puntuació: Cronologia [0'20 punts], context històric i cultural [0'80 punts].

b)

Estil: Renaixement.

Característiques de l'arquitectura renaixentista:

- Espai antropocèntric
- Espai modulat
- Retorn a la planta basilical
- Utilització de la planta centralitzada
- Arc de mig punt
- Volta de canó
- Potenciació de l'arquitectura civil: palaus, hospitals
- Progressiu ús de la pilastra substituint a la columna

Puntuació: Estil [0'20 punts] característiques [0'20 punts c/u]

c)

- Com s'estructura el conjunt? El sostre es divideix en deu arcs faixons pintats, nou seccions transversals que, al seu torn, es subdivideixen en tres registres per la intersecció de falses cornises.
- Quins són els colors més utilitzats i perquè? El verd i el violeta per ser colors litúrgics.
- Com es supleix la manca de perspectiva? Gràcies a la perfecta representació de l'anatomia i el volum dels cossos del dibuix.
- Hi ha un predomini del dibuix o de la pinzellada?

d)

Iconografia: Cal indicar com a mínim QUATRE de les escenes centrals i parlar de les sibil·les, els *ignudi* i els profetes.

Significat: Tres realitats de l'home: els principals esdeveniments espirituals de la humanitat anteriors a la revelació (a les llunetes, petxines i triangles); el coneixement i les seves característiques (sibil·les, profetes i *ignudi*) i la relació directa amb el cel: (històries bíbliques).

Funció: Capella dels papes.

e)

Indiqueu QUATRE diferències formals i conceptuals entre la escultura de Miquel Àngel i l'escultura de Giambologna, a sota representades

Unifacialitat [un únic punt de vista òptim] versus multifacialitat [diversos punt de vista òptims].

Repòs versus dinamisme.

Verticalitat versus formes helicoïdals.

Tema bíblic versus tema literari.

Classicisme versus Manierisme.

10. Dànae, Ticià (1553-1554)

a)

Context: importància de la República de Venècia com a potència del comerç marítim.

Lluita contra el turc.

Concili de Trento [1541-1563] contra la Reforma protestant.

Lluites catòlics versus protestants.

Humanisme.

Carles V, emperador del Sacre Imperi Romanogermànic.

Francesc I, rei de França.

Nou poder de l'Església a Roma després del Saco de Roma per les tropes Imperials [1527].

En l'art: confrontació entre el dibuix [Roma] enfront el color [Venècia]. 0,20 0,80

Puntuació: Cronologia [0'20 punts], context històric i cultural [0'80 punts].

b)

Estil: renaixentista.

Característiques de l'escultura renaixentista:

Tècnica: escultura d'embalum rodó i relleu.

Materials: marbre i bronze.

A Espanya: fusta daurada i policromada.

Característiques formals de l'escultura del quattrocento: Proporcionalitat. Cànon de 9 caps. Contrapposto. Tipologies: religiosa, civil [retrat i retrat eqüestre], monuments funeraris, cantories, púlpits, etc.

Característiques formals de l'escultura de cinquecento: Forma serpentinata. Utilització de diversos blocs de material. Multifacialitat [múltiples punts de vista]. Cànon allargat.

Tipologies: religiosa; històrica, retrat, retrat eqüestre, tombes, etc.

Puntuació: Estil [0'20 punts] característiques [0'20 punts c/u]

c)

Característiques formals: domini del traç obert, la llum i el color sobre el dibuix.

Característiques compositives: L'obra està dividida en dues parts mitjançant una forta diagonal. S'aconsegueix un gran efectisme atmosfèric gràcies a l'aplicació del sfumato, apreciable en els contorns de la jove, i l'ús d'una gamma cromàtica de tonalitats càlides, com el vermell o el groc.

Tècnica: oli sobre tela.

Puntuació: 0,20 c/u.

d)

Tema: segons la mitologia grega, un oracle havia anunciat al rei d'Argos que un dia moriria en mans del fill de la seva filla Dànae, per la qual cosa va decidir tancar-la en una torre de bronze per mantenir-la allunyada dels seus pretendents. No obstant això, Zeus va aconseguir fecundar la jove princesa convertint en pluja d'or. Fruit d'aquesta unió naixeria Perseu, qui amb el temps mataria accidentalment el seu avi amb un disc.

Significat: Durant l'Edat Mitjana, el mite de Dànae va ser un símbol de castedat i, al seu torn, un exemple de la concepció d'una verge per intervenció divina, fet que s'interpretava, per tant, com a prefiguració de l'Anunciació. No obstant això, durant el Renaixement el mite de Dànae va recuperar la seva concepció pagana, i es va convertir en una temàtica molt popular entre els pintors, ja que permetia poder retratar el nu femení. Ticià no en va ser una excepció, i va realitzar fins a un total de tres versions diferents del mateix tema.

Funció: decorativa.

Puntuació: Tema [0'50 punts] Significat: [0'40 punts]. Funció [0'10 punts]

e)

Enumereu cinc obres pictòriques renaixentistes i esmenteu-ne els autors.

Botticelli: Naixement de Venus; Naixement de la Primavera

Rafael: L'Escola d'Atenes

Leonardo: La Mare de Déu de les roques, La Gioconda...

Miquel Àngel: La volta de la capella Sixtina; Judici Final...

El Greco: L'enterrament del senyor d'Orgaz;

Puntuació: 0'20 c/u.

11. L'enterrament del senyor d'Orgaz, El Greco (1586-1588)

a)

Context: Regnat de Felip II a Espanya. Construcció de El Escorial. Toledo centre cultural. Poder del Capítol catedralici. Assentament de les directrius del Concili de Trento. Reforma catòlica. Inici del segle d'Or espanyol de les arts plàstiques i les lletres. A Roma papat de Sixt V creador de la Roma Sancta.

Puntuació: Cronologia [0'20 punts], Context [0'80 punts].

b)

Estil: Manierista [s'admet Renaixement tardà].

Característiques: A nivell pictòric: Allargament del cànon clàssic. Ruptura de la simetria. Diversos punts de fuga o punt de fuga fora del quadre. Distorsió de les figures, situades de manera forçada dins la composició. A nivell escultòric: Formes helicoidals ascendents. Utilització de diversos blocs de marbre. Multifacialitat. A nivell arquitectònic: Alteració de la morfologia arquitectònica. Antifuncionalitat. Plantejaments escenogràfic. A nivell ideològic: Cripticisme; art culte i aristocràtic; imatges al servei de l'església: Manierisme reformat.

Puntuació: Estil [0'25 punts] CINC característiques [0'15 punts c/u]

c)

Característiques formals: Predomini del color sobre la línia, més evident en el registre superior.

Característiques compositives: Composició en dos estadis. El superior amb el cel i l'inferior amb la terra. Organització inferior a la manera d'un fris. Composició tancada; unitària; fosca; simètrica. Perspectiva escalonada o isocefàlia [superposició de caps]. A la meitat del registre superior la composició dibuixa un rombe els vèrtexs dels quals són les figures de Jesús, la Verge, l'àngel i Sant Joan Baptista.

Tècnica i suport: oli sobre tela.

Puntuació: Característiques [0'80 punts]. Tècnica i suport [0'20 punts]

d)

Temàtica i significat: Segons la llegenda quan el Senyor d'Orgaz va morir l'any 1323, Sant Agustí –aquí amb la mitra de bisbe– i Sant Esteve –aquí amb una túnica en la qual es representa el seu martiri– van baixar del cel per enterrar-lo amb les seves pròpies mans. Sobre aquesta escena terrenal amb personatges civils i religiosos, on destaca el retrat del fill del pintor, El Greco reproduceix la Glòria celestial, en la qual Jesús i Maria rebent a sant Joan Baptista que intercedeix pel difunt perquè sigui acceptat al Regne del Cel. Darrera de la Mare de Déu hi ha sant Pere. A l'extrem inferior s'hi representen els personatges de l'Antic Testament: David, Moisès i Noè,. L'àngel porta en les seves mans l'ànima del difunt senyor d'Orgaz.

Funció: Commemorativa.

Puntuació: Tema i significat (Història/llegenda) [0'90 punts]. Funció [0'10 punts].

e)

Sant Joan Baptista: vestit de be; Sant Pere: les claus; David: l'arpa; Moisès; les taules de la Llei; Noé: l'arca.

Puntuació: [0'20 punts cada encert].

ÈPOCA MODERNA | arquitectura barroca

12. Plaça de Sant Pere del Vaticà, Bernini (1656-1667)

a)

Context: El context històric del segle XVII va estar determinat per la depressió que va començar a l'entorn del 1640 i va tocar fons a la dècada de 1670-80. Només es pot parlar a Anglaterra d'una certa revolució agrícola que posarà les bases de la revolució industrial del segle XVIII.

El mercantilisme, més que una teoria, va ser una aventura que buscava l'enriquiment d'unes nacions a costa de l'empobriment de les altres. A la llarga, va significar l'enfonsament de les monarquies, que van haver de pagar un deute cada cop més car per les seves creixents despeses de luxe i de cort.

Culturalment, fou una època de grans pensadors i científics: Galileu Galilei, Torricelli, Newton, Kepler, Bacon, Descartes. Es van posar les bases d'importantes teories

(racionalisme, empirisme, teoria heliocèntrica...) i grans descobriments (gravitació universal, circulació de la sang...)

La Pau de Westfàlia, el 1648, va significar l'acceptació de l'equilibri de poders per frenar el desgast econòmic i polític. Fou la Contrareforma dels països catòlics la que, amb el Concili de Trento del 1563 i la Companyia de Jesús, van donar contingut ideològic al Barroc.

A Roma, Alexandre VII Chigi; a Espanya, fi del regnat de Felip IV; a França, Lluís XIV.

Puntuació: Cronologia [0'20 punts], Context [0'80 punts].

b)

Estil: Barroc

Característiques de la pintura barroca:

Temàtiques: Religioses a Espanya i Roma; mitològiques a Flandes; burgeses [retrat de grup, paisatges, natures mortes, floreres, escenes de gènere...] a Holanda; al·legòriques als països catòlics i protestants, etc.

Tendències: Classicisme, barroc, naturalisme, realisme.

Característiques formals i compositives: Formes obertes o pictòriques Composicions unitàries Composicions profundes Composicions obertes o centrífugues Ús del clarobscur

Puntuació: Estil [0'25 punts] CINC característiques [0'15 punts c/u]

c) Responen les preguntes:

Per quins dos tipus de planta està configurat l'espai de la plaça? Planta oval o el·líptica i trapezoïdal invertida

A quin ordre arquitectònic pertanyen les columnes? Ordre dòric

A quin ordre arquitectònic pertany l'entaulament? Ordre jònic

Quines dues diferències fonamentals hi ha entre el frontis de la columnata i la façana d'un temple romà? La columnata separa les columnes del centre i utilitza no només columnes sinó també pilastres

Puntuació: 0'25 punts c/u

d)

Significat: La plaça, segons paraules de Bernini, simbolitzava els braços materns de l'Església "que abracen als catòlics per a reforçar la seva creença; als heretges per a reunir-los amb l'església i als ateus per a il·luminar-los amb la veritable fe". Les imatges que coronen la columnata i la façana de la basílica simbolitzen el triomf de l'Església.

Funció: La funció de la plaça és la d'acollir el màxim nombre de fidels, alhora que resoldre la poca alçada de la façana. El passadís central del bosc de columnes servia d'aixopluc en dies de pluja en les celebracions de processons, en especial el dia del Corpus. Mitjançant l'escenografia pròpia de l'esperit barroc, Bernini pretenia provocar emocions en el fidel amb una visió àmplia i a la vegada solemne.

Puntuació: Significat [0'50 punts]. Funció [0'50 punts].

13. San Carlo alle Quattro Fontane, Francesco Borromini. (1638-1667)

a)

Context: Roma contrareformista. Paper dominant de l'Església. Ordre dels trinitaris espanyols: Redempció de captius. Roma Sancta. Triomf de la Contrareforma. Grans intervencions urbanístiques i arquitectòniques.

Puntuació: Cronologia: 0,25 punts Context: 0,25 cada ítem

b)

Estil: Barroc

Característiques: Petites dimensions. Interior: planta d'església el·líptica formada per espais còncavos i convexos. Moviment expansiu centrípet i centrífug. Espai poc mesurable [teocèntric]. Claustre: octògon irregular. Façana: Moviment expansiu; dos cossos d'ordre gegant; moviment ascendent; planta baixa amb ritme còncav, convex, còncav; pis superior amb tres cossos còncavos. Sistema constructiu: arquivat i voltat.

Materials: maó i pedra.

Puntuació: Estil: 0,20 punts Característiques: 0,25 cada ítem

c)

Significat: Església dedicada a Sant Carles Borromeu. Projecte per els frares trinitaris espanyols.

Funció: Litúrgica. Espai de culte.

Puntuació: Significat: 0,50 punts Funció: 0,50 punts

d)

Enumereu quatre obres d'art renaixentista i digueu-ne els autors.

David de Donatello; Escola d'Atenes de Rafael; Villa Capra [La Rotonda]; de Palladio El naixement de Venus, de Sandro Botticelli; San Pietro in Montorio, de Bramante; Pietat de Miquel Àngel.

Puntuació: 0,25 cada ítem

14. Palau i jardins de Versalles, Le Vau, Hardouin Mansart i Le Nôtre (1662-1700)

ÈPOCA MODERNA | escultura barroca

15. Apol·lo i Dafne, Gian Lorenzo Bernini (1622-1625)

a)

Context: [un mínim de 4]

Triomf de la Contrareforma.

Paper dominant de l'Església. Roma Sancta.

Poder de les grans famílies: Borghese, Barberini.

Humanisme moralitzat.

El model de l'antiguitat.

Monarquies europees: a Espanya, Felip IV; a Anglaterra, Carles I; Papat d'Urbà VIII.

Culturalment fou una època de grans pensadors i científics: Galileu, Torricelli, Newton, Kepler, Bacon, Descartes.

Es van posar les bases a importants teories (racionalisme, empirisme, teoria heliocèntrica, etc.) i grans descobriments (gravitació universal, circulació de la sang, etc.).

Puntuació: Cronologia: 0,20 punts. Context: 0,20 cada ítem

b)

Estil: Barroc.

Característiques estil: Contrareforma catòlica. Corts catòliques versus Corts protestants. Art burgès versus art aristocràtic i d'església.

Arquitectura: Nova litúrgia: espais utilitaris i simbòlics.

Plàstica (escultura i pintura): Grans programes al·legòrics i simbòlics. Simbolisme didacticisme de la imatge.

Horror vacui compositiu. Predomini de la corba sobre la línia recta.

Nous temes burgesos: paisatge, natura morta, retrat de grup.

Característiques de la pintura barroca: Temàtiques religioses a Espanya i Roma; mitològiques a Flandes; burgeses a Holanda; al·legòriques als països catòlics i protestants, etc.

Tendències: Classicisme; barroc, naturalisme, realisme.

Característiques formals i compositives - Formes obertes o piramidals - Composicions unitàries - Composicions profundes - Composicions obertes o centrífugues - Ús de les diagonals i les línies corbes - Ús expressiu dels colors - Altres

c)

Característiques formals i estructurals: Composició dinàmica i helicoidal, visible en la curvatura que pren l'anatomia de Dafne. Embalum rodó. Un sol bloc de marbre. Unifacialitat [un únic punt de vista (originalment dins una fornícula)]. Gran detallisme i expressivitat.

Tècnica: Talla.

Materials: Marbre amb diferents textures: aspres per representar les roques i el llorer, i sumament suaus i polides per reforçar l'anatomia dels personatges.

Models artístics: Per a la figura d'Apol·lo, el model és l'Apol·lo Belvedere dels Museus Vaticans. Per a l'expressivitat de la cara de Dafne, el model proposat és el rostre de les mares desesperades de l'obra La matança dels innocents de Guido Reni.

Puntuació: Característiques formals i estructurals [0'80 punts]. Tècnica i material. [0'20 punts]

d)

Tema i iconografia: Segons Ovidi a les Metamorfosis, Eros enfadat amb Apol·lo perquè aquest havia fet burla de la seva perícia amb l'arc, va disparar al déu una sageta d'amor amb la punta d'or i a la nimfa Dafne una sageta de rebuig amb la punta de plom. Apol·lo colpit d'amor per Dafne, va perseguir a la nimfa pels boscos fins que aquesta, acorralada, va demanar ajuda al seu pare el riu Peneu, que la va transformar en llorer (daphne en

grec). Apol·lo, obligat a renunciar a la jove, va teixir una corona de llorer amb les fulles de l'arbre i va decidir portar-la sempre amb ell per coronar els poetes i els militars victoriosos.

Significat: Durant l'Edat Mitjana el mite pagà va ser interpretat com símbol de castedat, i aquest simbologia es va mantenir fins el segle XVII. Davant les crítiques rebudes pel seu posseïdor, el cardenal Borghese, aquest va afegir a la base de l'escultura un díptic que aconsella sobre les desgràcies derivades de l'ímpetu amorós." L'amant que cerca el plaer de la bellesa fugissera/s'omple les mans de fullaraca o cull fruits d'amarguesa".

Funció: De gaudi i moralitzant.

Puntuació: Tema i iconografia [0'60 punts]. Significat [0'30 punts]. Funció: [0'10 punts]

e)

Coincidents: amb el David de Donatello: Contrapposto; predomini de la línia corba; amb la Pietat de Miquel Àngel: Unifacialitat. Divergents: amb el David: marbre per bronzo; amb la Pietat diversos blocs; un sol bloc. Moviment versus estatisme.

Puntuació: 0'25 punts per cada comparació correcta.

16. Oració a l'hort de Getsemaní, Salzillo (1754)

a)

Context: Canvi de dinastia a Espanya i consolidació dels Borbons enfront els Habsburgs. Regnat de Ferran VI a Espanya i Lluís XV a França. Inici de la Il·lustració. Diderot i L'Encyclopedie. Triomf de la cultura francesa a tot Europa. Francès com a idioma de les Corts europees.

Puntuació: Cronologia [0'30 punts], històric i cultural [0'70 punts].

b)

Estil: Barroc [S'admet Barroc tardà i Rococó].

Característiques: Contrareforma. Nova litúrgia; espais utilitaris i simbòlics. Corts catòliques versus Corts protestants. Art burges versus art aristocràtic i d'església. Simbolisme i didacticisme de la imatge. [Es poden incloure característiques pròpies de les diverses tipologies: arquitectura, escultura i pintura].

Puntuació: Estil [0'50 punts] 5 característiques [0'10 punts c/u]

c)

Característiques formals i estructurals: Embalum rodó, unifacialitat. Està compost de dos grups: l'Àngel amb Crist, aquest en una imatge de vestir, i tres apòstols dormint. És, sens dubte, l'obra més coneguda de Salzillo i la que traspuja més sensualisme per la figura de l'Àngel i l'expressió de Crist. Les figures dels apòstols, en contraposició, són d'un gran realisme. El conjunt es completa amb una palmera que conté, entre les seves branques, el Calze de la Passió. Aquest grup de tres figures destaca per l'enginyós estudi de les actituds: Sant Joan dorm profundament sobre el seu braç estès; Sant Jaume descansa en actitud descuidada i Sant Pere, amb l'espasa a la mà, està també dormint però amb actitud d'alerta. Els tres creen una composició dinàmica i alhora unitària en relació al grup principal. L'àngel, en la seva sensualitat ens recorda un Apol·lo cristianitzat, semblant a les imatges de Sant Sebastià dins la iconografia religiosa. Tècnica: Destaca la talla de les

figures així com la policromia dels vestits i objectes. Demostra una tècnica molt acurada en l'encarnat, de gran suavitat en la cara, el cos i els braços, sobretot de l'àngel. En el Crist s'observa una certa morbidesa groc/violeta, que accentua l'expressió angoixada, i en les cares dels apòstols expressa un gran realisme popular.

Puntuació: Característiques formals [0'30 punts]; Característiques estructurals [0'30 punts]; Tècnica [0'30 punts]; materials [0'10 punt]

d)

Tema: El grup escultòric de l'Oració a l'hort de Getsemaní forma part del conjunt de vuit passos de Setmana Santa que Salzillo feu per a la Confraria de Nuestro Padre Jesús Nazareno de l'església de Jesús de Murcia. Els altres set son L'Últim sopar; el Prendiment; Jesús a la columna; La Verònica; La Caiguda i Sant Joan i La Dolorosa.[La resposta es considerarà correcte encara que no s'anomenin el nom dels altres passos.] Després del sopar, segons els evangelis de Sant Mateu, Sant Marc i Sant Lluc, Jesús i els seus deixebles van anar a resar a l'hort de Getsemaní. Els apòstols, però, es van quedar adormits i Jesús va patir un moment de molta ansietat en sentir l'immediat destí. Oficina d'Organització de Proves d'Accés a la Universitat Pàgina 12 de 12 PAU 2011 Pautes de correcció Història de l'Art Tanmateix, va decidir acatar la voluntat de Déu. La representació de Jesús i l'Àngel és força innovadora perquè normalment, en la plàstica pictòrica, Jesús es representa al cel amb el calze de la passió a les mans. Aquí l'àngel ha baixat a la terra per assenyalar el calze. Jesús el mira i exclama: "Pare, si és possible, que passi de mi aquest Calze, però que no es faci la meua voluntat, sinó la teua" [Mateu, capítol 26, verset 26 i ss] Model literari: Evangelis de Mateu, Marc i Lluc. Significat: El sentit de devoció està present de manera clara, i també el sentit didàctic de la imatge contrareformista que, segons els dictats del Concili de Trento, havia de ser comprensible, dirigida als sentits - no a la raó -, i incitar a la pietat. Salzillo, home d'una gran religiositat, pensa que el procés creatiu parteix d'una actitud, fruit de la praxis, i d'una llum divina que inspira l'obra. Per aquesta raó, en l'obra, contraposa la bellesa del grup de Crist i l'Àngel amb el realisme popular dels apòstols, ja que segons les seves paraules "gràcies a la llum divina es pot crear una obra de bellesa acabada, ja que qui la té fixada només en el model real no farà res bell".Funció: Processional. L'obra es mostra en el context més idoni i manifesta tot el seu sentit artístic, estètic i religiós, quan surt en l'anomenada Processó de Salzillo, la matinada del Divendres Sant, i Murcia es converteix en un museu en moviment.

Puntuació: Tema [0'40 punts]; Significat [0'40 punts]; Funció [0'20 punts]

e)

Compareu amb Apol·lo i Dafne de Bernini

Cronologia: 1754 / 1622-1625.[S'admet primer quart segle XVII]

Estil: Barroc per a ambdues obres. [S'admet Barroc tardà i Rococó per a l'obra de Salzillo].

Aspectes formals: Embalum rodó i unifacialitat per a ambdues obres. Talla en fusta/ talla en marbre; / obra encarnada i policromada / Sense policromia.

Significat: Tema religiós / Temàtica mitològica; Tema didàctic / mite com a símbol de castedat.

Funció: doctrinal i pietosa/ Decorativa.

Puntuació: Cronologia [0'20 punts]; Estil [0'20 punts]; Aspectes formals [0'40 punts];
Significat i Funció: [0'20 punts]

ÈPOCA MODERNA | pintura barroca

17. Judit i Holofernes, Artemisia Gentileschi (1612-1613)

a)

Context: Triomf de la Reforma Catòlica [Contrareforma]. Paper dominant de l'església. Roma Sancta. Poder de les grans famílies: Borghese, Barberini. Humanisme moralitzat. El model de l'antiguitat. Monarquies europees: a Espanya Felip III; a Anglaterra, Jaume I; a França Regència de Maria de Mèdicis. Papat de Pau V, Fets culturals: Teoria heliocèntrica de Galileu. Literatura: A Itàlia, el poeta Marino. A Espanya: Lope de Vega y Luis de Góngora.

Puntuació: Cronologia [0'20 punts], Context històric i cultural [0'80 punts]

b)

Estil: Barroc. [S'accepta Naturalisme i Realisme Barroc].

Característiques: Contrareforma catòlica. Corts catòliques versus Corts protestants. Art burges versus art aristocràtic i d'església. Arquitectura: Nova litúrgia: espais utilitaris i simbòlics. Plàstica: Grans programes al·legòrics i simbòlics. Simbolisme i didactisme de la imatge. Horror vacui i compositiu. Predomini de la corba sobre la línia recta. Nous temes burgesos: paisatge, natura morta, retrat de grup.

Puntuació: Estil [0'25 punts] CINC característiques [0'15 c/u]

c)

Característiques formals i compositives: Formes obertes o pictòriques. Llum irreal i teatral. Clarobscurisme. Composició tancada. Composició unitària. Valoració de les dinàmiques diagonals. Valor de la gamma cromàtica: vermell, blau i blanc.

Característiques tècniques i de suport: oli sobre tela.

Puntuació: Característiques formals i compositives: [0,15 cada encert: màxim de 0,90 punts]. Característiques tècniques i de suport: [0,10 punts]

d)

Tema i iconografia: Bíblic. Història de Judit (explicar la història).

Significat: Venjança i alliberació d'Artemisia de l'home que l'havia forçat. Paper de la dona forta de la Bíblia.

Funció: Religiosa per demostrar el poder del poble d'Israel sobre els seus enemics. Poder de l'església damunt dels heretges i idòlatres.

Puntuació: Tema i iconografia: [0'40 punts] Significat [0'40 punts]. Funció [0'20 punts]

e)

El naixement de Venus, de Botticelli; Danae i la pluja d'or; de Ticià; Mare de Déu de les Roques, de Leonardo da Vinci; Les Tres Gràcies, de Rubens; Les Menines de Velázquez; El

gronxador, de Fragonard, El dinar campestre, de Manet; Retrat de Mdme Matisse [La ratlla verda], de Matisse; El marxisme curarà els malalts, de Frida Kahlo....

Puntuació: 0'20 punts cada encert.

18. Al·legoria de la pintura, Vermeer (1666-1668)

a)

Context: Separació oficial de les províncies del nord [l'actual Holanda] de Flandes de la Corona espanyola l'any 1648.

Poder de la burgesia comercial holandesa.

Amsterdam port de l'Atlàntic en detriment d'Anvers.

Monarquia parlamentària a Holanda sota el regnat de la casa d'Orange.

Religió protestant. A França monarquia absolutista de Lluís XIV.

A Espanya regnat de Carles II, darrer monarca de la casa d'Àustria. A Roma: papat d'Alexandre VII Chigi.

Puntuació: Cronologia 0,20/ Context 0,80

b)

Estil: barroc. Temàtiques: religiosa, al·legòrica, mitològica, retrat.

Característiques:

- Expressivitat.
- Moviment.
- Utilització de diferents blocs de material.
- Teatralitat.
- Potenciació d'un únic punt de vista.
- Utilització de diversos materials assemblats: marbre blanc, marbre de colors, bronze daurat, guix, etc.
- A Espanya: imatges religioses de fusta policromada, encarnada i estofada. Imatges de vestir.

Puntuació: Estil: 0,20/ Temàtiques-característiques 0,20 c/u.

c)

Característiques:

Característiques formals: Tècnicament, Vermeer utilitza pinzellades diferents, gruixudes en els cortinatges, cadires i llum, i més diluïdes a la resta del quadre. Els colors utilitzats són el groc llimona, el blau, el gris perla, el negre i el blanc que, barrejant-se, creen una atmosfera intimista

Característiques compositives: El quadre, a nivell compositiu es divideix en tres parts, seguint les proporcions de la "secció àuria".

D'esquerra a dreta, el primer tram està presidit per l'ampli cortinatge i la taula; al centre veiem la imatge de la model, i a la dreta, la del pintor.

El pintor situa el "punt de fuga" sota de la mà dreta de la model, aconseguint, així, que la mirada de l'espectador s'adreci a la figura femenina.

Vermeer ens ofereix una composició que individualitza les figures i els objectes [composició no unitària], encara que, a través de la llum, les unifica. La llum il·lumina l'estança des d'una finestra que no veiem, però que intuïm.

En el seu conjunt, l'escena és d'una gran teatralitat, però a la manera d'un teatre sense públic, on l'espectador es converteix en "voyeur", és a dir en algú que mira sense ser vist. En aquest sentit, es pot dir que el diàleg es converteix en monòleg, en la mida en que els personatges representats són aliens a la realitat de ser vistos.

Tècnica: oli sobre tela.

Puntuació: 0,20 c/u.

d)

Temàtica: El quadre representa el tema del pintor i la model a l'estudi del pintor.

Iconografia: A nivell iconogràfic, identifiquem la figura femenina com a Clio, musa de la Història. Vermeer segueix la descripció de Cesare Ripa en el seu tractat Iconologia, que descriu Clio com una dona amb el llibre de la Història de Tucídides en una mà, una trompeta a l'altra i coronada de llorer. El significat del conjunt és clar: vol representar el desig del pintor d'assolir la fama i la glòria i de perpetuar-se en el llibre de la Història.

Al fons del quadre es veu un mapa dels Països Baixos, que s'ha identificat amb el mapa de Claes Jansz Vischer, amb les disset províncies sota la dominació espanyola, abans del Tractat de Münster (1648), el tractat que atorgà la independència a Holanda. Si a això hi afegim l'àguila bicèfala dels Habsburg i el vestit del pintor a la moda borgonyona del segle XVI, podem concloure que el pintor fa un homenatge a la monarquia en el seu interès de ser pintor d'un rei abans que d'un burgès adinerat. Tanmateix el vestit, el mapa i la llum els trobem en altres obres de pintors holandesos i del mateix Vermeer, cosa que dificulta la veracitat d'aquesta interpretació.

Sobre la taula veiem una màscara i un llibre obert que poden ser entesos de diferent manera. La màscara com a símbol de la imitació, és a dir, de la pintura, en referència a l'escultura o a la màscara teatral de Talia; el llibre, com un llibre de traces arquitectòniques o com a partitura musical.

Significat: El significat del quadre pot ser referit a la pintura com a paragon, és a dir, en comparació amb les altres arts, esdevé superior; com un homenatge a les Belles Arts o com a homenatge a les arts en general, incloent-hi teatre i música.

Funció: Finalment, com bé afirma Svetlana Alpers quan defineix la pintura holandesa com l'art de descriure, podem concloure que el quadre pretén, imitant el més quotidià, crear una nova realitat a mig camí entre el món físic – taller del pintor – i el metafísic: el quadre.

Puntuació: Temàtica 0,10/Iconografia 0,60/Significat 0,20/Funció 0,10

e)

Compareu:

Al·legoria de la pintura, de Jan Vermeer, i l'obra Naixement de Venus, de Sandro Botticelli, reproduïda a continuació.

Estil barroc [realista] - Estil renaixentista; Al·legoria - Mitologia; Oli sobre tela - Tremp sobre tela.

Composició en profunditat - Composició superficial; Formes pictòriques - Formes dibuixístiques; Llum real - Llum igualitària

Puntuació: 0,25 c/u

19. La lliçó d'anatomia, Rembrandt (1632)

a)

Context: Holanda separada d'Espanya "de facto" des de l'any 1609]. Poder de la burgesia. Monarquia parlamentària [Casa d'Orange]. Monarquies europees: A Espanya Felip IV; a

Anglaterra, Carles I; Papat d'Urbà VIII. Holanda potencia marítima: port d'Amsterdam Any de la publicació per Galileu del

Dialogo sopra i due massimi sistemi del mondo [Defensa de la teoria heliocèntrica: El sol centre de l'Univers.

b)

Estil: Barroc [s'admet Realisme barroc].

Característiques: Contrareforma. Nova litúrgia; espais utilitaris i simbòlics. Corts catòliques versus Corts protestants. Art burges versus art aristocràtic i d'església. Simbolisme i didacticisme de la imatge.

En pintura: composicions obertes i unitàries. Espais arquitectònics religiosos al servei de la nova litúrgia contrareformista.

c)

Característiques formals i compositives: Predomini del color sobre el dibuix. Línea de l'horitzó alta. Formes obertes. Composició piramidal. Composició tancada encerclada per un oval format per els dos personatges de l'angle inferior esquerra i el llibre de l'angle inferior dret. Composició unitària; Composició profunda. Llum artificial que il·lumina amb força el cos del difunt. Perspectiva aèria.

Tècnica: Oli sobre tela.

d)

Tema: L'obra està basada en un fet real. Retrata la lliçó d'anatomia del gremi de cirurgians impartida pel doctor Tulp que, amb barret i amb unes pinces a la mà dreta, mostra als set alumnes la dissecció del braç esquerra d'un criminal de molta anomenada que havia estat ajusticiat. Un dels assistents aguanta un full en què hi ha escrit els noms dels presents, i als peus del cadàver s'hi intueix un llibre obert que hom ha volgut relacionar amb un manual d'Andreas Vesal [Vesalius], considerat el creador de l'anatomia moderna.

Significat i funció: Retrat de grup.

e)

Rubens; Velàzquez, Vermeer, Les Menines, Les Tres Gràcies.....

20. Les tres Gracies, Rubens (1639)

a)

Context:

- Domini espanyol a Flandes.
- Pèrdua del territori holandès.
- Pau de Münster [1648]
- A Espanya, regnat de Felip IV.
- A França, regnat de Lluís XIII.
- A Anglaterra, regnat de Carles I. Papat d'Urbà VIII Barberini.
- Poder de la Contrareforma.
- Mitologia cristianitzada.
- Segle d'Or de la literatura i la pintura a Espanya.
- Universalització de l'art.

b)

Estil: Barroc.

Característiques de l'estil: Escultura mitològica a Itàlia i França. Escultura religiosa [imatgeria] a Espanya. Materials: marbre i bronze a Itàlia. Fusta policromada a Espanya. Ús de postissos [cabells naturals, ulls de vidre, llàgrimes de resina, vestits, joies, etc.].

Utilització de més d'un bloc de material [Bernini]. Un únic punt de vista [teatralitat]. Moviment i expressivitat...

c)

Característiques de l'obra: [Un mínim de CINC característiques]

- Predomini de la línia corba.
- Pinzellada oberta.
- Composició tancada.
- Composició unitària.
- Interacció entre les tres figures mitjançant la relació física, de mirades i la d'un vel que les uneix.
- Horitzó baix que potencia el caràcter monumental de la representació.
- Tècnica: oli sobre tela.

d)

Tema: Segons Hesíode, les tres Gràcies eren filles de Zeus i la nimfa Eurimone i acompanyaven Afrodita (deessa de l'amor). Els seus noms eren Aglae, Eufrosine i Talia.

Significat: Personificació de la bellesa femenina. Alguns autors pensen que les models podrien ser Isabel Brandt, la seva primera dona, que personifica la Gràcia de la dreta, i Helena Fourment, la seva segona dona, la Gràcia de l'esquerra. Altres s'inclinen a pensar que es tracta de variacions de Helena Fourment.

Funció: Decorativa. Temàtica mitològica apreciada en ambients cortesans.

e)

Definiu:

- Columna salomònica: columna que té el fust entorcillat en forma d'espiral. És típica del Barroc.
- Horror vacui: Terror al buit. S'aplica a la concepció artística partidària de no deixar cap espai de l'obra plàstica sense treballar o decorar.
- Volta d'aresta: volta generada per la intersecció de dues voltes de canó.
- Dovella: cadascuna de les peces que es disposen radialment per formar la volta d'un arc.
- Tondo: composició plàstica, pictòrica i escultòrica, realitzada en forma circular. Molt utilitzada en el Renaixement.

21. Les Menines, Velázquez (1656)

a)

Context: Regnat de Felip IV (1621- 1665). A França minoria d'edat de Lluís XIV. A Roma: Inici papat de Alexandre VII. Guerra de Secessió de Catalunya. Poder de la Inquisició. Art religiós versus art mitològic. Complexitat formal. Ideologia contrareformista. Poder de la Roma papal. Literatura: Baltasar Gracián [El Criticón]. Calderón de la Barca, Molière...
Puntuació: Cronologia [0'20 punts], històric i cultural [0'80 punts].

b)

Estil: Barroc:

Característiques: Tendència artística desenvolupada als segles XVII i bona part del XVIII. Art al servei de l'església i les monarquies catòliques. Integració de les arts. Teatralitat [theatrum sacrum]. Art burges versus art religiós. Arquitectura: Planta en moviment i valor de la corba. Nova litúrgia: espais utilitaris i simbòlics. Plàstica: Grans programes al·legòrics i simbòlics. Simbolisme i didacticisme de la imatge. Horror vacui compositiu. Predomini de la corba sobre la línia recta. Nous temes burgesos: paisatge, natura morta, retrat de grup.
Puntuació: Estil [0'25 punts] CINC característiques [0'15 punts c/u]

c)

Característiques formals: predomini del color sobre el dibuix [formes obertes].

Característiques compositives: Composició oberta o centrífuga; Línia de l'horitzó mitjà. L'escena se situa en la part de baix del quadre ocupant la meitat de la superfície el que confereix al perspectiva aèria. Sàvia captació lumínica amb zones il·luminades que reforçant els personatges principals i d'altres de fosques amb la mateixa intenció de potenciar el que es principal en la composició.

Tècnica i suport: oli sobre tela. Pinzellada llarga i fluïda combinada amb una altra de curta i precisa. Gran riquesa cromàtica amb ocre, gamma de blaus, vermells...

Puntuació: Característiques formals [0'20 punts]; Característiques compositives [0'60 punts]; Tècnica i suport [0'20 punts]

d)

Tema: Inicialment aquesta tela constava en els inventaris reials com El quadre de la família; però l'any 1843 el pintor Madrazo la va batejar amb el nom de Les Menines, **paraula** d'origen portuguès que significa "dama d'honor".

Significat: Diversos significats. 1. Velázquez pintant als reis en el moment de la irrupció de la infanta Margarida i el seu seguici en el seu estudi. 2. També Velázquez pintant a l'infanta quan els reis apareixen en l'estudi, d'aquí la mirada cap a l'espectador de quasi tots els personatges. 3. Al·legat del pintor a favor de la noblesa de la pintura, d'aquí el seu autoretrat. La creu de Santiago va ser afegida al quadre l'any 1659 quan li va ser concedida.

Funció: Retrat.

Puntuació: Tema i iconografia [0'20 punts]; Significat [0'70 punts]; Funció: [0'10 punts]

e)

Perspectiva aèria: Mètode mitjançant el qual es crea la sensació de profunditat en una pintura difuminant les línies convergents i eliminant els límits de la línia i el color.

Pintura a l'oli: Tècnica utilitzada en pintura en la qual es dissolen els pigments en un aglutinant oliós, com l'oli de llinosa, olis animals...

Pop-art: També conegut com art òptic. Tendència pictòrica que fa ús d'il·lusions òptiques.

Columnata: Successió de columnes formant un espai urbanístic.

Al·legoria: es una figura literària o tema artístic que pretén representar una idea amb formes humanes, animals o objectes quotidians.

Puntuació: 0,25 punts cada encert

22. El gronxador, Fragonard